

Творчість та життєвий шлях Михайла Булгакова

ЛИСТ БУЛГАКОВА – ЙОСИФУ СТАЛІНУ!

«На широкому полі словесності російської у СРСР я був одним-єдиним вовком. Мені радили перефарбувати шкуру. Безглузда порада. Перефарбований чи стрижений вовк все одно не схожий на пуделя. Зі мною і вчинили, як із вовком. І кілька років гнали мене, згідно з правилами ловів, у обгородженому подвір'ї».

Михайло Булгаков у роки навчання в Олександрівській гімназії

Біографія

- Михайло Булгаков народився 3 травня 1891 р. в родині професора Київської духовної академії Опанаса Івановича Булгакова і його дружини Варвари Михайлівни на вулиці Воздвиженській, 28 у Києві. Окрім Михайла Булгакова, у сім'ї було ще шестеро дітей: Віра, Надія, Варвара, Микола, Іван та Олена.
- В 1909 р. М. Булгаков скінчив Київську Першу гімназію і вступив до медичного факультету Київського університету. 31 жовтня 1916 р. — здобув диплом лікаря з відзнакою.
- В 1913 р. М. Булгаков одружився з Тетяною Лаппа (1892–1982).
- За часів Першої світової війни М. Булгаков упродовж декількох місяців працював лікарем у прифронтовій зоні. Потім його направляли на роботу до с. Нікольського Смоленської губернії та до м. Вязьма.
- Меморіальна дошка на будинку ректората НМУ ім. О. Богомольця, Київ, бул. Шевченка, 13
- Під час громадянської війни, у лютому 1919 р., М. Булгаков у якості військового лікаря був мобілізований до армії Української народної республіки. Наприкінці серпня 1919 р., відповідно до однієї з версій, М. Булгаков був мобілізований до Червоної армії. 14-16 жовтня письменник разом з частинами Червоної армії повернувся до Києва.

- М. Булгаков працював лікарем у Червоному хресті, а згодом — у Збройних Силах Півдня Росії. Деякий час він мешкав у Чечні, а також у Владикавказі з козацькими військами.
- Наприкінці вересня 1921 р. М. Булгаков переїхав до Москви і почав писати фейлетони для столичних газет («Гудок», «Рабочий») і часописів («Медицинский работник», «Россия», «Возрождение»). Водночас він публікував окремі твори у газеті «Накануне», що виходила друком у Берліні.
- В 1923 р. М. Булгаков вступив до Всеросійського Союзу письменників.
- В 1924 р. М. Булгаков бере другий шлюб — з Любов'ю Белозерською (1898–1987).
- В 1929 р. М. Булгаков одружився втретє і востаннє — з Оленою Шиловською.
- В 1930 р. М. Булгаков працював режисером у Центральному театрі робочої молоді (ТРАМ). З 1930 по 1936 рр. — у МХАТі як режисер-асистент. Від 1936 р. працював лібретистом і перекладачем у Большому театрі.
- Від 1939 р. стан здоров'я письменника значно погіршився. Лікарі діагностували у нього гіпертонічний нефросклероз. М. Булгаков продовжував застосовувати морфій, прописаний йому в 1924 р. задля усунення больових симптомів.
- 10 березня 1940 р. М. Булгаков помер. Письменник був похований на Новодівочом цвинтарі у Москві. На його могилі було встановлено камінь, названий «голгофою», який напередодні лежав на могилі М. Гоголя. А. Ахматова після смерті письменника написала вірш «Пам'яті М. О. Булгакова» (березень 1940 р.).

ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ

- Перше своє оповідання — «Пригоди Світлани» М. Булгаков написав у віці семи років.
- В 1922–1923 рр. письменник публікував «Записки на манжетах».
- В 1924 р. побачило світ перше видання роману «Біла гвардія».
- В 1925 р. вийшла збірка М. Булгакова «Дияволіада». Того ж року було опубліковано повість «Фатальні яйця», оповідання «Сталеве горло» (перше з циклу «Записки юного лікаря»). Письменник працював над повістю «Собаче серце», п'єсами «Дні Турбіних» і «Зойчина квартира».
- З жовтня 1926 р. у МХАТі з успіхом демонструвалася п'єса «Дні Турбіних». Водночас у радянській пресі домінувала різка критика творчості М. Булгакова. За підрахунками письменника, протягом 10 років з'явилося 298 ворожих рецензій і лише 3 схвальні. Того ж року в Театрі ім. Вахтангова успішно пройшла прем'єра вистави за п'єсою «Зойчина квартира».
- Від 1930 р. твори М. Булгакова в СРСР припинили друкувати, його п'єси були заборонені. В січні 1932 р. Й. Сталін (формально — А. Енукідзе) дозволив постановку «Днів Турбіних» у МХАТі, і до війни вона більше не заборонялась. У той же час за кордоном п'єси М. Булгакова успішно демонструвались.
- В 1939 р. М. Булгаков працював над лібрето «Рашель», а також над п'єсою про Й. Сталіна — «Батум». Й. Сталін схвалив п'єсу, однак її все ж було заборонено для друку і постановки.
- Того ж року у тяжкому стані, пов'язаному із хворобою, М. Булгаков надиктовував дружині останні варіанти роману «Майстер і Маргарита». Роман було вперше опубліковано в часописі «Москва» в 1966 р., через 26 років після смерті автора. Саме цей твір приніс М. Булгакову світове визнання.

Твори Михайла Булгакова

Повісті і романи

- Походеньки Чичикова
- Біла гвардія
- Дияволіада
- Записки на манжетах
- Фатальні яйця
- Собаче серце
- Великий канцлер.
- Князь темряви (частина чорнового варіанту роману «Майстер і Маргарита»)
- Таємному другові
- Майстер і Маргарита
- Життя пана де Мольєра
- Театральний роман (Записки покійника)

П'єси, лібрето, кіносценарії

- Зойчина квартира
- Дні турбінних
- Біг
- Багряний острів
- Кабала святош
- Адам і Єва
- Недоумкуватий Журден
- Блаженство
- Ревізор
- Останні дні
- Надзвичайна пригода, або Ревізор
- Іван Васильович
- Мінін і Пожарський
- Чорне море
- Рашель
- Батум
- Дон Кіхот

«Сім'я Булгакових – велика, дружна, культурна, музикальна, театральна»

Батько –
Булгаков Афанасій Іванович

Мати – Булгакова Варвара
Михайлівна

*Будинок на Воздвиженській № 10 у Києві, де
народився Булгаков*

Київські адреси письменника

- вул. Воздвиженська, 10 (1891–1893);
- вул. Госпітальна, 4 (1893–1895);
- вул. Кудрявська, 9 (1895–1903);
- вул. Еспланадна, 30 (1903–1904);
- вул. Іллінська, 5/8 (1904–1905);
- вул. Кудрявська, 10 (1905);
- Діонісівський (нині Бехтерєвський) пров., 4 (1905-1906)
- Андріївський узвіз, 13 (осінь 1906-квітень 1913);
- Рейтарська, 25 (квітень-жовтень 1913);
- Андріївський узвіз, 38 (осінь 1913-літо 1914);
- Андріївський узвіз, 13 (осінь 1914-квітень 1916; березень 1917; лютий 1918-жовтень 1919).

Пам'ятники легендарним персонажам з творів М. Булгакова

Новодіво́чий цвинтар. Могила М.А. Булгакова

